

FRI-2B.313-1-L -01

PROCEEDINGS ON A TRADER'S STABILISATION – ESSENCE AND OPPORTUNITIES FOR DEVELOPMENT

Margarita Bachvarova

Professor in Commercial law PhD

Varna, University of Economics, Varna

E-mail: m.bachvarova@mail.bg

***Abstract:** The report reviews the legal regime of proceedings on stabilization as a mechanism of preservation and recovery of the insolvency of a trader suffering financial difficulties. The objective of the report is to present the new legislative model regards the legal regulation of bankruptcy and to formulate legal criteria to be used as a methodological base for assessment of the proceedings efficiency in the contemporary conditions. A comparison has been made, within the study, with the proceedings on enterprise sanitation oriented to the specific features of the stabilization proceedings from a legal point of view. Based on the comparative legal method and normative analysis, a comparison has been made with analogical proceedings in countries with developed markets. The results from the scientific study have been formulated in proposals for improvement of legislation*

***Keywords:** bankruptcy, insolvency, enterprise sanitation, stabilization proceedings*

***JEL codes:** K 200, 330, K 33*

ВЪВЕДЕНИЕ

В световен мащаб е налице процес на усъвършенстване на конкурсното право и създаване на обща концепция и подход при уреждане на отделни аспекти от несъстоятелността. Проблемите, свързани с обществените отношения, породени от неплатежоспособност все повече са предмет и на анализ в науката. Промените в нормативната уредба на отделните държави отразяват зараждащия се процес на конвергенция, независимо от особените им характеристики и принадлежността им към една от двете системи : на common law или civil law. Те са свързани с регламентиране на производства за ранно предупреждение с цел възстановяване платежоспособността на търговците с финансови затруднения.

Регламентирането на производство по стабилизация в Търговския закон е част от процеса на хармонизиране на националните законодателства в Европа и към изграждане на съвременно право, насочено към въвеждане на оздравителни процедури и прилагането им с предимство пред ликвидационните процедури.(Доклад на Европейската комисия, 2012). В Европа, основният дебат е свързан с ограничаване на различията между отделните законодателства и изработване на обща правна рамка, от която отделните държави да се ръководят. На основата на общи принципи на корпоративната несъстоятелност (Goode,2011) се изграждат регламенти, отразяващи позицията на законодателствата към защита на добросъвестните предприемачи и създаване на оздравителни процедури извън формалното съдебно производство по несъстоятелност.

Във връзка с това е и **целта** на настоящия доклад: на основата на нормативния и сравнително-правния анализ да се изведат спецификите на производството по стабилизация и да се систематизират предложения за усъвършенстване на правната уредба.

За постигането ѝ се реализират следните **задачи**: а) анализ на производството по стабилизация и извеждане на спецификите му от правна гледна точка; в) съпоставка с производството по оздравяване на предприятието в рамките на формалното съдебно производство по несъстоятелност; в) формулиране на предложения за усъвършенстване на законодателството.

ИЗЛОЖЕНИЕ

При проучване на специализираната литература се установява, че законодателството на САЩ се отличава с подхода си за рехабилитация на длъжника, което е пряко свързано с концепцията *fresh start* (ново начало), утвърдена и залегнала в реформите на американското право. (Porter, K. & Thorne, D., 2006)

В Европа през 2012 година се утвърждава идеята за предоставяне на *втори шанс* на добронамерените предприемачи. Ключов момент в нея е промяната на законодателния подход, който следва да измести фокуса си от ликвидация на предприятията във финансови затруднения към оказване на помощ за преодоляването им. (Доклад на Комисията до Европейския парламент, Съвета и Европейския икономически и социален съвет, 2012.) Препоръката на Европейската комисия е реформите на националните законодателства в Европа да следват в основата си гл. 11 Bankruptcy Code от режима на несъстоятелността в САЩ.

На основата на извършено проучване се констатира, че отделните държави използват *следните правни критерии*, които могат да бъдат основа за уеднаквяване на законодателните техники при регламентиране на производството по несъстоятелност, а) правно охраняемия интерес; б) цели, върху които се основава законодателството; в) обхват на приложение според вида на пасивния субект (ответника), срещу когото е допустимо откриване на производството; г) вида на отделните съдилища; д) обекта на реорганизация, който може да бъде самият предприемач или неговия бизнес.; е) наличие на реорганизационни процедури; (Vacharova, M., 2016)

С оглед на гореизложеното, за определяне на мястото на производството по стабилизация в цялостната ни правна уредба, уреждаща несъстоятелността, от съществено значение е целта, заложена от законодателя. Тя е нормативно уредена в чл. 761 от ТЗ и е - да се предотврати откриването на производство по несъстоятелност чрез постигане споразумение с кредиторите за начина на изпълнение на задълженията. Следователно, основното му предназначение е преодоляване на формалното съдебно производство по несъстоятелност и едновременно с това възстановяване на неплатежоспособността на длъжника-търговец. По този начин, считано от 1.07.2017 година настъпи съществена промяна в законодателния модел на института на несъстоятелността в страната, който до този момент предвиждаше единствено и само провеждане на оздравително производство при условията на формално съдебно производство. С производството по стабилизация правната ни уредба предостави на търговците с финансови затруднения допълнителна алтернатива за преодоляване на несъстоятелността.

Съпоставяйки тази специална цел с генералната цел за справедливо удовлетворяване на кредиторите и възможност за оздравяване на предприятието (чл.607 от ТЗ), се поставя въпросът- налици ли е промяна в системата, възприета от българския законодател според приоритетния интерес- на кредитора или на длъжника?

В тази връзка следва да се уточни, че в световен мащаб, значението на целите и правноохраняемия интерес, защитен от съответната национална правна система при уреждане на института на несъстоятелността са основание да се разграничат следните системи: а) прокредиторска система (Англия, Германия.); б) продължителна система (Франция.); и в) неутрална. САЩ; (Йорданова, М., 2016)

По наше мнение, независимо от насочеността на производството по стабилизация да съхрани дейността и предприятието на длъжника по предвидения за това ред, като цяло действащият ни законодателен модел съществено не е променен и с оглед на правноохраняемия интерес той следва да се причисли към т.нар прокредиторска система.

За определяне на спецификите на производството по стабилизация е извършено сравнение по основни критерии с оздравяване на предприятието, провеждано във фазата на формалното съдебно производство. Производството по оздравяване на предприятието е факултативна фаза (Стефанов, 2014), което също е насочено към преодоляване на

неплатежоспособността на търговеца, поради което са налице и общи белези. Обобщените резултати могат да се представят в следната:

Таблица 1. Сравнителна таблица между производството по стабилизация и оздравителното производство в условията на несъстоятелност.

Критерий	Производство по стабилизация	Оздравително производство
цел	предотвратяване откриване на съдебно производство	предотвратяване на обявяването в несъстоятелност
интерес	приоритетен интерес на длъжника	доминира интереса на кредиторите
ран	длъжник	длъжник, кредитор
основани	непосредствена опасност от неплатежоспособност	неплатежоспособност
срок	4 месеца	в рамките на съдебна процедура- около 3 години
органи	Доверено лице (квази синдик с юридическо образование)	синдик (с юридическо или икономическо образование)

Като положителни моменти в правната ни уредба могат да бъдат оценени следните нововъведения в търговското ни законодателство. Уредените са **специфични хипотези за недопустимост** на производството, свързани с: а) незавявяване за обявяване на годишен финансов отчет за последните три години; б) наличие на висящ процес на производство по несъстоятелност; в) търговец, за когото е откривано производство по стабилизация през последните три години преди подаване на молбата; г) ако от една пета от задълженията на търговеца са към свързани лица и към лица, които са придобили през последните три години вземания от свързани с търговеца лица (чл. 762, ал.3 от ТЗ).

За първи път в действащото ни право въвежда правната фигура на „**доверено лице**“ (**квази-синдик**). То се явява помощен орган на съда в производството, чиито правомощия са сходни с тези на синдика във фазата на формално производство по несъстоятелност. Той упражнява общ надзор и е натоварен с изискването да изготви списък на кредиторите.

Производството по стабилизация е срочно по своя характер. То следва да се реализира в кратки срокове, предвидени от нормата на чл.796, ал. 1 т. 2 от ТЗ. Тя урежда служебно прекратяване на производството, ако в 4 месечен срок от откриването не е приет план за стабилизация. За разлика от правната уредба на Франция и САЩ, българският законодател не предвижда преобразуване и/или трансформиране на това производство във формално съдебно производство по несъстоятелност. В този смисъл е възможно **de lege ferenda**, с оглед на процесуална икономия, допустимост за откриване на производство по несъстоятелност, по искане на длъжника, кредитор или служебно от съда, при наличието на констатирана неплатежоспособност в рамките на производството по стабилизация.

В производството по стабилизация съдът има правото да изझे управлението на длъжника и да го възложи на довереното лице при наличието на действия, застрашаващи интересите на кредиторите (чл.776 от ТЗ). В известен смисъл е налице аналог на мярката „десеизиране на длъжника“, допустима във формалното съдебно производство по несъстоятелност. Посоченото правомощие на съда може да се окаже блокиращо за ефективността на производството по стабилизация, което предполага добросъвестност на длъжника и сериозна мотивация да изпълни задълженията си. Този регламент рязко отграничава позицията на законодателството ни в сравнение с гл. 11 от Bankruptcy Code на САЩ. То се основава на идеята за запазване на контрола от длъжника върху функциониране на предприятието си и е възприета също от препоръките на Европейската комисия. В американското законодателство и доктрина, правното положение на длъжника по реда на гл.11 от Bankruptcy Code е известно под наименованието „длъжник във владение“ (*debtor in*

possession- DIP). Раздел 1107 от Bankruptcy Code поставя длъжника в длъжност и задълженията на довереник. Той продължава да контролира и да ръководи дейността си като за действия, които не попадат в обхвата на обичайната дейност се изисква разрешение на съда. В глава 11 Bankruptcy Code, длъжникът има правата на попечител и на тази основа му се предоставя възможност да разполага с редица механизми за реструктуриране на своята дейност.

На основата на сравнително-правния метод, съществените специфики в регламента на глава 11 Bankruptcy Code (Bankruptcy Code, chapter 11) в американското законодателство включват:

- a. наличие на 120 дневен гратисен период от подаването на молбата. Означава се в доктрината под наименованието „период на изключителност“, в който само длъжникът е в състояние да подаде план; Този срок за изключителност може да бъде удължен или намален от съда, но не може да бъде по-дълъг от 18 месеца. През този период настъпва и мораториум върху плащанията. Длъжникът има правото на предоговаря дълговете си. При условие, че длъжникът не се възползва от правото си да предложи план, кредиторите също имат това право, включително и попечителя.
- b. Кредиторите имат правото да подадат молба за реорганизация на производството в ликвидация по реда на гл. 7 или за прекратяване на производството.
- c. въвеждане на „автоматичен престой“ и забрана за кредиторите да събират вземанията си;
- d. регламентиране на 180 дневен период срок, в рамките на който следва да се утвърди плана;
- e. приемане на плана от съда, въпреки възражения на отделни кредитори, ако са спазени изискванията за изравняване и планът може да се приема от съда за справедлив и за липса на дискриминационни условия към този клас кредитори;
- f. правомощия на длъжника като попечител, при липса на определен от съда.
- g. основна санираща мярка по реда на гл. 11 е продажба на търговското предприятие като действащо предприятие с цел съхранение на бизнеса;
- h. при одобряване на плана, длъжникът се освобождава от тези дългове, които са съществували преди утвърждаването му и не са разгледани в него. Вземанията на кредиторите се преобразуват съобразно предвиденото в плана и търговската дейност се развива според условията в него;
- i. преминаване към производство по ликвидация по реда на глава 7 или отхвърляне на молбата, с което се възстановява първоначалното статукво в отношенията между участниците.

При направената съпоставка с действащото ни право, основната констатация е, че съгласно чл. 768 и чл. 776 от ТЗ съдът е снабден с бланкетни и служебни правомощия да налага мерки и ограничения върху действията и дейността на търговеца. Характерно за промените в европейските законодателства, свързани с реорганизационните процедури, е наличието на два вида производства, означавани в доктрината като: *квазиколективни и хибридни производства*. Предвидената в американското право възможност на длъжника да управлява предприятието си при наличие на финансови затруднения, т. е. заложената в него идея за действително управление (*debtor in possession*) се приближава до т.нар. хибридни производства, които съчетават предимството на извънсъдебните със съдебните процедури. Характерното за тях е, че длъжникът запазва контрола върху активите си (подобно на извънсъдебните процедури), а планът за оздравяване на предприятието е обвързващ за всички кредитори (подобно във формалното производство по несъстоятелност.) Позицията за действително управление е обявена и като принцип в специализираната литература относно европейското конкурсно право. (Wessels, 2003).

Считаме, че производството по стабилизация по своята същност се приближава повече до квазиколективните производства. Основният аргумент е в администриращата и надзорна функция на съда, съчетана с правомощията на довереното лице, което в определени хипотези

лишава длъжника от контрола на неговата дейност, а в отделни случаи и от правото да управлява имуществото си.

ИЗВОДИ

С оглед на гореизложеното, като основна критика на действащата ни правна уредба са: а) липсата на връзка с производството по несъстоятелност и б) правното положение на длъжника, което е сходно с това в производството по оздравяване на предприятието. Това повдига дискуссионният въпрос за мотивацията и ефикасността по прилагане на производството по стабилизация. С оглед на тази констатация, основната ни теза е за промяна на действащото ни право с цел осигуряване на по-голяма автономност при управление на имуществото от длъжника подобно на идеята за действително управление (*debtor in possession*) в САЩ.

REFERENCES

- Bachvarova, M., Legislative Approaches for Regulation of the Bankruptcy: State and Prospects. Business and Management Studies, 2016, т. 2, бр. 3, published by Redfame Publishing, pp. 23-26;
Chapter 11, Bankruptcy Code USA.
http://files.findlaw.com/pdf/bankruptcy/bankruptcy.findlaw.com_chapter-13_chapter-11_bankruptcy.pdf (Accessed on 27.08.2017)
- Doklad na Komisiyata do Evropeyskiya parlament, Saveta i Evropeyskiya ikonomicheski i sociale savet. Strasburg, 12.12.2012.
http://www.parliament.bg/pub/ECD/125682COM_2012_743_BG_ACTE_f.pdf
http://ec.europa.eu/justice/newsroom/civil/news/140312_en.htm (Accessed on 27.08.2017)
- Good, R. (2011) Principles of Corporate Insolvency Law. Sweet&Maxwell. 93-107
<http://www.sweetandmaxwell.co.uk/Catalogue/ProductDetails.aspx?recordid=4>
(Accessed on 27.08.2017)
- Porter, K. & Thorne. D. (2006) The failure of bankruptcy's fresh start. *Cornell Law Review*, vol. 92, N 67, pp.71- 74.
http://www.lawschool.cornell.edu/research/cornell-law-review/upload/porterthorne_92-1.pdf (Accessed on 27.08.2017)
- Stefanov, G. Targovska nesastoyatelnost. V. Tarnovo, 2014, Abagar, pp.25
- Wessels, B. Principles of European insolvency law-1445 wds. p.2
https://www.iiiglobal.org/sites/default/files/21-PEILABIjournal_appended.pdf (Accessed on 27.08.2017)
- Yordanova, M. Obyavyavane v nesastoytelnost i osrebryavane imushtestvoto na dlagnika – pravna cashtnost i principi na zakonodatelnata uredba. Dialog, Svishtov, 2016.
<http://dlib.eacademy.bg/handle/10610/3135> (Accessed on 27.08.2017)